

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 99

ואתחנן תשס"ט

"אתחנן אל ה'" (ג כג)

במדרש: אין חינוך אלא מתנת חינוך שאף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים אלא מתנת חינוך.

ולכאורה, זו פליאה עצומה. הלא ידוע מה שכתוב בזוהר הקדוש שעיקר בריאת האדם היתה כדי שלא יהנה ממתנת חינוך, וזוהי ההטבה הגדולה שהיטיב הקב"ה לבריותיו, שלא יצטרכו להנות מנהמא דכיסופא (לחם בושא) דמאן דאכיל דלאו דידיה בהית לאיסתכולי באפי (מי שאוכל לחם לא שלו, מתביש להסתכל בפניו). אם כן, מדוע מבקשים הצדיקים, ומדוע ביקש משה רבינו לחם חסד, מתנת חינוך, ולא רצה להנות ממעשיו הטובים?

ובספר "טללי אורות" של הרב קלר מביא בשם הגאון ר' ישראל משה זצ"ל אב"ד קורניק: דבודאי אדם שאין לו ונאלץ לבקש הרי זו בושא, חוסר נעימות עצום. אבל אדם שיש לו והוא עשיר, אלא שכרגע מבקש מחבירו שיתן לו, אין בזה בושא. יש לי לבד, אז אני לא מתביש שנותנים לי, כי המתנה לא נובעת מזה שמרחמים עלי. כך גם משה רבינו וכל הצדיקים. הואיל ויש להם זכויות אין הם מתבישים לקבל מתנת חינוך מהקב"ה.

"אתה החילות להראות את עבדך" (ג כד)

ב"ילקוט שמעוני" נאמר: כבר התרת לי השבועה במדין, "אעברה נא ואראה את הארץ".

ויש להבין מה השייכות בין בקשת "אעברה נא" לבין זה שהקב"ה התיר למשה רבינו את השבועה במדין (כשנשבע ליתרו שלא יעזוב בלי בקשת רשות התיר לו הקב"ה את השבועה).

בספר "ליקוטי בשמים" מביא בשם הגאון ר' שמחה כהן רפפורט אב"ד לבוב, לבאר זאת עפ"י הגמרא במסכת כתובות, שמספרת על רבי יהושע בן לוי שכשבא מלאך המוות לקחת את נפשו אמר לו ריב"ל קודם תראה לי את מקומי בגן עדן. וכשהתחילו ללכת אמר לו, תן לי את הסכין שלך כדי שלא תקח את נפשי בדרך. וכך הלכו ביחד עד שהגיעו לגן עדן, וכשראה ריב"ל את מקומו קפץ פנימה ונשבע שלא יצא משם. פסק הקב"ה שאם ריב"ל כבר התיר פעם נדר יתיר גם עכשיו. אבל אם מעולם לא התיר את נדרו, ישאר בגן עדן, ורק יחזיר למלאך המוות את סכיניו.

ולפי זה אומר הרב רפפורט, גם פה אומר הקב"ה אם אתן למשה רבינו לראות את הארץ, הלא יתכן שיקפוץ פנימה וישבע שלא יצא. ועל זה אמר לו משה רבינו, הלא גם אם יקרה דבר כזה אני אאלץ להתיר את שבועתי כיון שאצלי לא התקיים התנאי שמעולם לא עשיתי התרת נדרים, שהרי אתה בעצמך התרת את נדרי במדין. לכן "אעברה נא ואראה את הארץ".

"ויתעבר ה' בי למענכם" (ג כו)

מפרשים חז"ל כאדם שאומר נתעבר בי פלוני ונתמלא עלי חימה. ובמקום אחר אמרו חז"ל, כביכול כאשה המתמלאה מעוברת.

אומר רבינו ה"משך חכמה": על פי הפשט נראה, שמשה רבינו רצה להכנס ולעשות את התיקון הסופי של הבריאה, לבנות את בית המקדש וכמו שאמר "ההר הטוב הזה והלבנון" שזה בית המקדש.

אבל הקב"ה הראה לו שעדיין לא הגיע הזמן ועדיין יש הרבה דברים שצריכים להסתדר כדי שהתיקון יבוא על מקומו בשלום ולא יאבדו נשמות שלא הספיקו לבוא לתיקונם, וזה כמו אשה עוברת, שעדיין נמצאת באמצע ימי ההריון, ולא טוב לה אז להוליד את הולד, לכן מוכרח משה למות. "וזה רעיון נכון".

"כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים" (ד ז)

בירושלמי מסכת ראש השנה "אמר רבי סימון כתיב כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים וגוי רבי חמא בי רבי חנינא ורבי הושעיה חד אמר איזו אומה כאומה הזאת. בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו, שאינו יודע היאך יוצא דינו. אבל ישראל אינו כן. אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחים זקנם ואוכלים ושותים ושמחים בראש השנה, שיודעים שהקב"ה עושה להם ניסים. וחרנא אמר איזו אומה כאומה זו. בנוהג שבעולם השלטון אומר הדין היום, והלסטים אומר למחר הדין. למי שומעים, לא לשלטון? אבל הקב"ה אינו כן. אמרו בי"ד היום ראש השנה, הקב"ה אומר למלאכי השרת העמידו בימה יעמדו סניגורים יעמדו קטגורים, שאמרו בני היום ראש השנה. אם נמלכו בי"ד לעברה למחר, אמר הקב"ה למלאכי השרת העבירו במה יעברו קטגורים שנמלכו בני לעברה למחר. מה טעמא? (מאיזה פסוק למדים זאת?) "כי חוק

ומפורסם בשם צדיקים על הפסוק "אם יסתר איש במסתרים ואנוכי לא אראנו", כי אפשר לקרוא פסוק זה כך: "אם יסתר איש במסתרים ואנוכי" - אדם יושב ולומד בסתר ומקיים מצוות בסתר, אבל מרגיש את עצמו "אנוכי", ועל זה אומר הקב"ה "לא אראנו". אבל אפשר לקרוא זאת גם אחרת. "אם יסתר איש במסתרים ואנוכי לא" - אדם עושה מעשים טובים בסתר, לומד בסתר וגם לא מרגיש את עצמו שהוא משהו, אז אומר הקב"ה "אראנו".

"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" (ו ד)

בגמרא במסכת פסחים דף נו כתוב שהשבטים הקדושים אמרו פסוק זה ליעקב אביהם. וקשה, איך הזכירו את שם אביהם, והרי אסור לומר את שם האב.

ותירץ בספר "דרך שיחה": הם אמרו "אבא" והפסוק כתב "ישראל".

באותו ענין:

בגמרא במסכת ברכות דף ד: אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע לא חסיד אני, שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות כבודם, ואני, ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליה כדי לטהר אישה לבעלה, ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת רבי ואומר לו מפיבושת רבי, יפה דנתני, יפה חייבתי יפה זיכיתי יפה טהרתי יפה טמאתי? ולא בושתי. וקשה, איך קרה דוד המלך לרבו בשמו.

ואומר הצ"ח שאף על פי שאמנם קרא דוד המלך לרבו רבי מפיבושת, כמו שאמר למפיבושת רבי, אך כבר פסק הש"ך ביורה דעה סימן רמ"ב ס"ק כ"ד שאף לומר רבי פלוני אסור בפני רבו, ואיך אמר דוד בפניו מפיבושת רבי?

אלא, על כרחך צריך לומר שלא היה מפיבושת רבו מובהק, ורק תלמיד חבר היה דוד למפיבושת.

תירוץ נוסף מביא ה"ליקוטי בתר ליקוטי" בשם בעל ברוך מרדכי, שכאשר השם של רבו הוא שם לשבח מותר לקרוא לו בשם זה כפי שכתבו התוספות ישנים במסכת יומא דף פז. והרי כאן נקרא מפיבושת בשם זה מפני שהיה מבייש את פני דוד בהלכה. והואיל והשם הוא לשבח לכן מותר לקרוא לו כך. ובזה מתורצת גם השאלה על יעקב אבינו, איך בניו קראו לו ישראל, אלא שהואיל ושם זה הוא שם של שבח, "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים", לכן היה מותר לקרותו בשם זה.

לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב" אם אינו חוק לישראל, כביכול אינו משפט לאלוקי יעקב.

דבר אחר, "אשר לו אלוקים קרובים אליו", אדם אם יהיה לו קרוב עשיר, הוא מודה בו. ואם עני הוא, כופר בו, ואומר שאינו קרובו. אבל הקב"ה כביכול ישראל נתונים במצרים בשעבוד, והקב"ה אומר שהוא קרובם. מנין? שנאמר "לבני ישראל עם קרובו". ואם קרובו עני הוא, עושה עצמו עיקר ואותו תפלה, מה הוא אומר- פלוני מתקרב אלי, אבל הקב"ה כביכול עושה לישראל עיקר. "אשר לו גוי קרוב" אין כתיב כאן. אלא "אשר לו אלוקים קרובים אליו".

"רק השמר לך ושמור נפשך מאד" (ד טו)

בספר "שיח אבות" מביא בשם האדמו"ר מקוידנוב ר' שלמה חיים זצ"ל: כל מקום שכתוב בתורה "אך" או "רק", הרי זה בא למעט. וזה מה שאמר הכתוב מה ששייך לך לגופך, צריך שמירה, אבל שמירה מועטת. "רק השמר לך". אבל מה שנוגע לנפש, שם "ושמור נפשך מאד". לנשמה צריכים שמירה מעולה.

"כי קל קנא ה' אלוקיך בקרבך" (ד כד)

בספר "פנינים יקרים" מביא בשם ה"פרשת דרכים" דרוש כב לבאר מקרא זה עפ"י מה שאמר הרמב"ם שלא מצינו לשון קנאה בכל התורה כולה, אלא רק כלפי עבודה זרה. וידוע עוד דבכל עבירות שבתורה אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה כי אם בעבודה זרה. וזה מה שאמר הפסוק "כי קל קנא" כלומר, לגבי עבודה זרה הקב"ה מקנא גם על מה שבקרבך, אפילו על המחשבה.

"אנוכי עומד בין ה' ובינכם" (ה ה)

בספר "ראשי בשמים" מביא על פי מה שכתוב בזוהר הקדוש דקודשא בריך הוא ואורייתא וישראל כולם חד הוא. והנה כשהאדם ענו במעשיו ושפל רוח, אזי יש לו התחברות עם התורה והקב"ה, וכמו שאמר ישעיה הנביא מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. ואמרו רבותינו ז"ל אייתי דכא. ואדם שיש לו חס וחלילה גאווה, אזי הוא רחוק מהקב"ה ונפרד ממנו, וכמו שכתוב גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל.

וזה מה שרמוז בפסוק שלפנינו "אנוכי" כשהאדם חושב על עצמו שהוא משהו "הרב ר' אני", אזי זה מה שמפריד בינו לבין ה', זה מה שעומד בינו לבין ה'.

